

บทที่ 5

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

การวิจัยเรื่อง แผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน ปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนต่อการแบ่งปันและการปรับตัว ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน อันจะนำไปสู่การเสนอแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน โดยเริ่มจากการนำแผนไปสู่การดำเนินงานการประเมินผล และข้อเสนอแนะในการสร้างแผนเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียนมีรายละเอียดดังนี้

5.1 กระบวนการกำหนดกลยุทธ์แผนเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

กระบวนการกำหนดกลยุทธ์แผนเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียนประกอบไปด้วยขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน
- (2) ระบุประเด็นที่จะนำไปสู่การวางกลยุทธ์ เป็นการประมวล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน หรือ การทำ SWOT matrix เพื่อพิจารณา ปัญหา ช่องว่าง และประเด็น ที่ควรจะกำหนดกลยุทธ์ทั้งในเชิงรับและเชิงรุก
- (3) การกำหนดกลยุทธ์ เป็นการจัดทำข้อเสนอในรูปแบบของทางเลือกต่าง ๆ ที่ควร จะดำเนินงาน ทั้งในส่วนของงานประจำและงาน โครงการ การศึกษาและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ การจัดสรรทรัพยากร และการจัดทำเอกสารแผน
- (4) วิธีการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน
- (5) ผลการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน เป็นขั้นตอน ท้ายสุดที่มีความสำคัญ เพราะในการประเมินผลจะนำข้อมูลไปใช้สำหรับการปรับกลยุทธ์และแผน ต่อไป

5.1.1 การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในขององค์กร โดยปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในหน่วยงาน ประกอบด้วย จุดแข็งและจุดอ่อน ส่วนปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงาน ประกอบด้วย โอกาสและอุปสรรค มีรายละเอียดดังตารางที่ 5.1 – 5.2

ตารางที่ 5.1 การวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในหน่วยงานเรียงตามลำดับน้ำหนักความสำคัญ

ลำดับ	ปัจจัยภายใน	ประเภท ปัจจัยภายใน	น้ำหนัก ความสำคัญ (%)	S.D.
1	การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์	จุดแข็ง	19.23	0.00
2	การเตรียมความพร้อมบุคลากร เช่น จัด วิทยากรมาให้ความรู้ สนับสนุน งบประมาณ และสร้างความเข้าใจให้แก่ ประชาชนในพื้นที่	จุดแข็ง	15.38	0.42
3	เกษตรกรขาดความรู้ทางการเกษตร	จุดอ่อน	15.38	0.42
4	การพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพและ มาตรฐาน (GAP) เพื่อแข่งขันในตลาด อาเซียน	จุดแข็ง	13.46	0.48
5	การสนับสนุนการรวมกลุ่มทาง การเกษตรในการส่งเสริมการปลูกพืช เศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มทางเลือกทาง การเกษตรให้แก่เกษตรกร	จุดแข็ง	11.54	0.52

ที่มา: จากการวิจัย

ตารางที่ 5.1 การวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในหน่วยงานเรียงตามลำดับน้ำหนัก
ความสำคัญ (ต่อ)

ลำดับ	ปัจจัยภายใน	ประเภท ปัจจัยภายใน	น้ำหนัก ความสำคัญ (%)	S.D.
6	ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ เนื่องจากต้นทุน การผลิตที่สูงขึ้น	จุดอ่อน	9.62	0.53
7	การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการ ผลิตเพื่อลดต้นทุน	จุดแข็ง	9.62	0.53
8	เกษตรกรไม่ยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลง	จุดอ่อน	5.77	0.48
9	การจัดกิจกรรมส่งเสริมการผลิตสินค้า ทางการเกษตร โดยการสร้างจุดเด่น ให้แก่สินค้า	จุดแข็ง	0.00	0.00
10	ขาดช่องทางทางการตลาด ทำให้ผลผลิต ขาดตลาด	จุดอ่อน	0.00	0.00
รวม			100.00	-

ที่มา: จากการวิจัย

จากตารางที่ 5.1 แสดงภาพรวมการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในหน่วยงาน เป็นการเรียงลำดับความสำคัญจากการให้น้ำหนักคะแนนจะเห็นว่า ปัจจัยภายในที่มีลำดับความสำคัญมากที่สุดคือ 1)การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ (19.23%) โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.00รองลงมา คือ 2)การเตรียมความพร้อมบุคลากร เช่น จัดวิทยากรมาให้ความรู้ สนับสนุนงบประมาณ และสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่ (15.38%, S.D. = 0.42) 3)เกษตรกรขาดความรู้ทางการเกษตร (15.38%, S.D. = 0.42) 4)การพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพและมาตรฐาน (GAP) เพื่อแข่งขันในตลาดอาเซียน (13.46%, S.D. = 0.48) 5)การสนับสนุนการรวมกลุ่มทางการเกษตร ในการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มทางเลือกทางการเกษตรให้แก่เกษตรกร (11.54%, S.D. = 0.52) 6)ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น(9.62%, S.D. = 0.53) 7) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการผลิตเพื่อลดต้นทุน(9.62%, S.D. = 0.53) และ 8)เกษตรกรไม่ยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลง(5.77%, S.D. = 0.48)

ตารางที่ 5.2 การวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงานเรียงตามลำดับน้ำหนัก
ความสำคัญ

ลำดับ	ปัจจัยภายนอก	ประเภท	น้ำหนัก	SD
		ปัจจัยภายนอก	ความสำคัญ (%)	
1	อบรมให้ความรู้เกษตรกร เช่น การทำ ปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุเหลือใช้ทาง การเกษตรในพื้นที่	โอกาส	18.52	0.00
2	ขาดงบประมาณสนับสนุน	อุปสรรค	16.67	0.32
3	พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร	โอกาส	14.81	0.42
4	ขาดความร่วมมือและความสนใจจาก เกษตรกร	อุปสรรค	12.96	0.48
5	ส่งเสริมการรวมกลุ่ม	โอกาส	11.11	0.52
6	พัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงแบบครบวงจร	โอกาส	9.26	0.53
7	สินค้าเกษตรไม่ได้มาตรฐาน	อุปสรรค	7.41	0.52
8	การพัฒนาด้านการผลิตและบรรจุภัณฑ์	โอกาส	5.56	0.48
9	ขาดการประชาสัมพันธ์	อุปสรรค	3.70	0.42
10	ขาดแคลนพื้นที่ทางการเกษตร และ แหล่งน้ำ	อุปสรรค	0.00	0.00
รวม			100.00	-

ที่มา: จากการวิจัย

จากตารางที่ 5.2 แสดงภาพรวมการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงาน เป็น การเรียงลำดับความสำคัญจากการให้น้ำหนักคะแนนจะเห็นว่า ปัจจัยภายนอกที่มีลำดับความสำคัญ มากที่สุดคือ 1)อบรมให้ความรู้เกษตรกร เช่น การทำปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ในพื้นที่(18.52%) โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.00 รองลงมา คือ 2)ขาดงบประมาณ สนับสนุน(16.67%, S.D. = 0.32) 3)พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร (14.81%, S.D. = 0.42) 4)ขาดความ ร่วมมือและความสนใจจากเกษตรกร (12.96%, S.D. = 0.48) 5)ส่งเสริมการรวมกลุ่ม (11.11%,S.D. = 0.52) 6)พัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงแบบครบวงจร (9.26%, S.D. = 0.53) 7)สินค้าเกษตรไม่ได้ มาตรฐาน (7.41%, S.D. = 0.52) 8)การพัฒนาด้านการผลิตและบรรจุภัณฑ์ (5.56%, S.D. = 0.48) และ 9)ขาดการประชาสัมพันธ์ (3.70, S.D. = 0.42)

5.1.2 ระบุประเด็นที่จะนำไปสู่การวางกลยุทธ์ (identifying the facing the strategic issue organization)

เป็นการประมวล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน หรือ การทำ SWOT matrix เพื่อพิจารณา ปัญหา ช่องว่าง และประเด็น ที่ควรจะกำหนดกลยุทธ์ทั้งในเชิงรับและ เชิงรุก

การนำผลจากการวิเคราะห์สถานการณ์หน่วยงานที่ได้ให้น้ำหนักความสำคัญของปัจจัย ภายนอกมากำหนดกลยุทธ์นั้น ชุมชน ได้พิจารณาจากปัจจัยภายในที่มีน้ำหนักความสำคัญมากเป็น ลำดับต้น ๆ เพื่อใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ เนื่องจากเป็นปัจจัยเด่นที่ชุมชนเห็นถึงความสำคัญ สามารถนำไปพัฒนาเป็นกลยุทธ์ได้ โดยรายละเอียดปัจจัยภายในด้านจุดแข็งที่ชุมชนพิจารณาเลือก คือ การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ และด้านจุดอ่อน คือ เกษตรกรขาดความรู้ทางการเกษตรส่วน ปัจจัยภายนอกที่จะนำมากำหนดกลยุทธ์นั้น ด้านโอกาสชุมชนได้พิจารณาเลือก คือ อบรมให้ ความรู้เกษตรกร เช่น การทำปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่ และด้านอุปสรรค คือ ขาดงบประมาณสนับสนุนสามารถนำไปกำหนดกลยุทธ์ทั้ง 4 ประเภท ต่อไป

5.1.3 การกำหนดกลยุทธ์ (formulating strategies and plans to manage the issue)

การกำหนดกลยุทธ์เป็นการนำผลจากการวิเคราะห์สถานการณ์ภาพหน่วยงานที่ได้ให้น้ำหนักความสำคัญในแต่ละปัจจัย ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกมากำหนดตำแหน่งขององค์กรและกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงสอดคล้องกัน โดยตำแหน่งต่าง ๆ ของหน่วยงานจะถูกกำหนดไว้ในมิติหรือควอดแดรน (quadrant) ต่าง ๆ 4 ควอดแดรน ประกอบไปด้วย 4 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์พลิกฟื้น 2) กลยุทธ์ตัดทอน 3) กลยุทธ์เชิงรุก และ 4) กลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.3 การกำหนดกลยุทธ์พลิกฟื้นของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

จาก O และ W ในลักษณะการใช้โอกาสจากภายนอกมาปิดจุดอ่อนภายใน		
ปัจจัยภายนอก/ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง = S	จุดอ่อน = W
	-	W1 = เกษตรกรขาดความรู้ทางการเกษตร
โอกาส = O O1 = อบรมให้ความรู้เกษตรกร เช่น เกษตรอินทรีย์/ภาษา/การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร O2 = พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร	-	O1W1 = อปท. อบรมให้ความรู้เกษตรกร เช่น เกษตรอินทรีย์/ภาษา/การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร O2W1 = อปท. อบรมให้ความรู้เกษตรกรในเรื่องการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร
อุปสรรค = T	-	-

ที่มา: จากการวิจัย

จากตารางที่ 5.3 แสดงกลยุทธ์พลิกฟื้น (turn around strategies) คือ สถานการณ์ที่หน่วยงานมีปัจจัยภายในภายในค้อยแต่ปัจจัยภายนอกเอื้อ โดยสร้างกลยุทธ์จาก O (opportunity) และ W (weakness) ในลักษณะการใช้โอกาสจากภายนอกมาปิดจุดอ่อนภายใน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนได้ใช้กลยุทธ์พลิกฟื้น คือ อปท. อบรมให้ความรู้เกษตรกร เช่น เกษตรอินทรีย์/ภาษา/การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและอปท. อบรมให้ความรู้เกษตรกรในเรื่องการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร

ตารางที่ 5.4 การกำหนดกลยุทธ์ตัดทอนของกลุ่มเกษตรในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

จาก T และ W ในลักษณะการหลบหลีกอุปสรรคและปิดจุดอ่อนภายใน		
ปัจจัยภายนอก/ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง = S -	จุดอ่อน = W W1 = เกษตรกรขาดความรู้ ทางการเกษตร
โอกาส = O	-	-
อุปสรรค = T T1 = ขาดงบประมาณ สนับสนุน	-	T1W1 = อปท. ใช้งบประมาณ สนับสนุนการจัดการอบรมให้ ความรู้เกษตรกร

ที่มา: จากการวิจัย

จากตารางที่ 5.4 แสดงกลยุทธ์ตัดทอน (retrenchment strategies) คือ สถานการณ์ที่หน่วยงานมีปัจจัยภายนอกจุดและปัจจัยภายในด้อย โดยสร้างกลยุทธ์จาก T (threat) และ W (weakness) ในลักษณะการหลบหลีกอุปสรรคและปิดจุดอ่อนภายใน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนได้ใช้กลยุทธ์ตัดทอน คือ อปท. ใช้งบประมาณสนับสนุนการจัดการอบรมให้ความรู้เกษตรกร

ตารางที่ 5.5 การกำหนดกลยุทธ์เชิงรุกของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่

จาก O และ S ในลักษณะการใช้โอกาสจากภายนอกมาประสานกับจุดแข็งภายใน		
ปัจจัยภายนอก/ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง = S S1 = การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์	จุดอ่อน = W -
โอกาส = O O1 = อบรมให้ความรู้เกษตรกร เช่น การทำปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่	O1S1 = อปท. อบรมให้ความรู้เกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ เช่น การทำปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่	-
อุปสรรค = T	-	-

ที่มา: จากการวิจัย

จากตารางที่ 5.5 แสดงกลยุทธ์เชิงรุก (aggressive strategies) คือ สภาวะการณ์ที่หน่วยงานมีปัจจัยภายนอกเอื้อและปัจจัยภายในเด่น โดยสร้างกลยุทธ์จาก O (opportunity) และ S (strength) ในลักษณะการใช้โอกาสจากภายนอกมาประสานกับจุดแข็งภายใน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนได้ใช้กลยุทธ์เชิงรุก คือ อปท. อบรมให้ความรู้เกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ เช่น การทำปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่

ตารางที่ 5.6 การกำหนดกลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่

จาก T และ S ในลักษณะการหลบหลีกอุปสรรคและใช้จุดแข็งภายใน		
ปัจจัยภายนอก/ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง = S S1 = การส่งเสริมการทำ เกษตรอินทรีย์	จุดอ่อน = W -
โอกาส = O	-	-
อุปสรรค = T T1 = ขาดงบประมาณ สนับสนุน	T1S1=อปท. สนับสนุนด้าน งบประมาณส่งเสริมการทำ เกษตรอินทรีย์	-

ที่มา: จากการวิจัย

จากตารางที่ 5.6 แสดงกลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพ (stability strategies) คือ สถานการณ์ที่หน่วยงานมีปัจจัยภายในดี แต่มีปัจจัยภายนอกไม่เอื้ออำนวย โดยสร้างกลยุทธ์จาก T (threat) และ S (strength) ในลักษณะการหลบหลีกอุปสรรคและใช้จุดแข็งภายใน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนได้ใช้กลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพ คือ อปท. สนับสนุนด้านงบประมาณส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์

สรุปคำบลนำย่อหลวง อำเภอสันป่าตอง ได้เลือกกลยุทธ์เชิงรุก (aggressive strategies) คือ อปท. อบรมให้ความรู้เกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ เช่น การทำปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่ตั้งนั้นคำบลนำย่อหลวงจึงได้จัดสร้างโครงการเพื่อตอบสนองกลยุทธ์เชิงรุก (aggressive strategies) ดังรายละเอียดในหัวข้อ 5.2

5.2 วิธีการจัดทำโครงการเพื่อตอบสนองกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน

1) ฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรต้นแบบ

(1) นายนคร ใจแก้วหัวหน้ากลุ่มปุ๋ยอินทรีย์คำบลนำย่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

(2) นายอินทรผล มณีมงคล เกษตรกรคำบลนำย่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

(3) นายสมัย ไชยวงศ์ เกษตรกรคำบลนำย่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

(4) นายจ่านง ถนอมเสียง เกษตรกรคำบลนำย่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

2) การให้ความรู้ (Catching) เป็นการให้ความรู้ในเรื่องของการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่มีรายละเอียดดังนี้

2.1) การนำเศษวัสดุเหลือใช้มาทำปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิต

ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยธรรมชาติ เป็นปุ๋ยชนิดหนึ่งที่ได้มาจากการนำเอาเศษซากพืช เช่น ฟางข้าว ชังข้าว โปด ต้นกล้วยต่าง ๆ หญ้าแห้ง ผักตบชวา ของเหลือทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนขยะมูลฝอยตามบ้านเรือนมาหมักร่วมกับมูลสัตว์ และสารเร่งจุลินทรีย์ หมักโดยใช้ระยะเวลาหนึ่งแล้ว เศษพืชจะเปลี่ยนสภาพจากของเดิมเป็นผงเปื่อยยุ่ยสีน้ำตาลปนดำนำไปใส่ในไร่หรือพืชสวน เช่น ไม้ผล พืชผัก หรือไม้ดอกไม้ประดับได้ มีรายละเอียดดังนี้

(1) วัสดุอุปกรณ์

1.1) มูลสัตว์แห้งละเอียด 4 ส่วน

1.2) อินทรีย์วัตถุตามท้องถิ่น ในที่นี้คือเศษใบลำไย 3 ส่วน

1.3) รำละเอียด 1 ส่วน

1.4) สารเร่ง พด.1 หรือ EM 1 ส่วน

1.5) กากน้ำตาล 1 ส่วน

(2) วิธีทำ

1.1) นำวัสดุต่างๆ มากองเป็นชั้นแล้ว โดยเรียงอินทรีย์วัตถุและปุ๋ยคอกสลับกัน

1.2) เอาส่วนผสมของสารสกัดชีวภาพ (สาร พด.1 , EM , กากน้ำตาล) ละลายน้ำให้เข้ากันดี แล้วใส่บัวรดบนกองปุ๋ยหมัก คลุกเคล้าให้เข้ากันจนทั่วให้ความชื้นพอหมาดๆ อย่าให้แห้งหรือชื้นเกินไป

1.3) หมักกองปุ๋ยหมักไว้ 30-60 วัน คี้นำไปใช้ได้ (ใช้สำหรับ ไม้ผล และพืชผักทั่วไป) ขึ้นกับชนิดของวัสดุอินทรีย์

(3) ข้อแนะนำ

หากจำเป็นต้องวางกองปุ๋ยหมักในที่โล่งแจ้งไม่มีหลังคาคลุม ให้ใช้กระสอบหรือพลาสติกคลุมกองปุ๋ยไว้ด้วย เพื่อป้องกันความร้อนจากแสงแดดเข้าไปทำร้ายให้จุลินทรีย์ตาย

(4) การนำไปใช้

1.1) สำหรับพืชผักสวนครัว เช่น พริก มะเขือ ให้นำไปใส่บริเวณรอบโคนต้น ต้นละประมาณ 1 กิโลกรัม เดือนละครั้ง

1.2) สำหรับพืชผล ไม้ยืนต้น ให้นำใส่ต้นละประมาณ 5 กิโลกรัม โดยให้ใส่รอบทรงพุ่มของต้นไม้แล้วหาววัสดุ เช่น ใบไม้ หญ้า มาคลุมทับอีกครั้งหนึ่ง

(5) ประโยชน์

1.1) ช่วยเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์
1.2) ช่วยเปลี่ยนสภาพของดินจากดินเหนียวหรือดินทรายให้เป็นดินร่วนทำให้สะดวกในการไถพรวน

1.3) ช่วยสงวนรักษาความชุ่มชื้นในดินได้ดีขึ้น

1.4) ทำให้การถ่ายเทอากาศในดินได้ดี

1.5) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ปุ๋ยเคมีและสามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมีลงได้

1.6) ช่วยกระตุ้นให้ธาตุอาหารพืชบางอย่างในดินที่ละลายน้ำยากให้ละลายน้ำง่ายเป็นอาหารแก่พืชได้ดีขึ้น

1.7) ไม่เป็นอันตรายต่อดินแม้จะใช้ในปริมาณมาก ๆ ติดต่อกันนาน ๆ

1.8) ช่วยปรับสภาพแวดล้อม เช่น กำจัดขยะมูลฝอยและวัชพืชน้ำทั้งหลายให้หมดไป

3) การฝึกอบรม (Training) ให้แก่ผู้นำชุมชน และเกษตรกรในตำบลน้ำป่อหลวงอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

3.1) การศึกษาดูงานการผลิตรายการโทรทัศน์และอบรมการผลิตสื่อรายการโทรทัศน์ พร้อมเขียนบทรายการโทรทัศน์เพื่อผลิตสื่อในการดำเนินงาน โครงการอาเซียน ในวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ.2560 เวลา 7.30 น. – 16.00 น.

(1) ร่วมชมรายการเมืองเหนือ ที่สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ สำนักประชาสัมพันธ์ เขต 3 กรมประชาสัมพันธ์

(2) ศึกษาดูงานการผลิตรายการโทรทัศน์ ที่สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ สำนักประชาสัมพันธ์ เขต 3 กรมประชาสัมพันธ์

(3) อบรมการผลิตสื่อรายการโทรทัศน์ โดยนักสื่อสารมวลชนชำนาญการและหัวหน้าฝ่ายรายการโทรทัศน์ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ สำนักประชาสัมพันธ์ เขต 3 กรมประชาสัมพันธ์

(4) เขียนบทรายการโทรทัศน์ โดยทีมงานจากสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ สำนักประชาสัมพันธ์ เขต 3 กรมประชาสัมพันธ์

(5) นำเสนอบทรายการโทรทัศน์และผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์งานการฝึกอบรมการผลิตสื่อรายการโทรทัศน์โดยสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ สำนักประชาสัมพันธ์ เขต 3 กรมประชาสัมพันธ์

4) สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรต้นแบบ สนับสนุนในส่วนของวัสดุอุปกรณ์ในการทำปุ๋ยอินทรีย์เช่น สารเร่ง พด.1, EM c/t กากน้ำตาล เป็นต้น

5) ตรวจสอบมาตรฐานปุ๋ยอินทรีย์โดยคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ ผลการวิเคราะห์ธาตุอาหาร มีรายละเอียดดังนี้

(1) ธาตุอาหารไนโตรเจน เป็นส่วนผสมของปุ๋ยในรูปสารประกอบในรูป ได้แก่ $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$, $\text{CO}(\text{NH}_2)_2$, NH_4NO_3) ผลการวิเคราะห์ มีธาตุอาหารไนโตรเจนเท่ากับ 1.51 ทำหน้าที่บำรุงใบ เร่งการเจริญเติบโตทางใบ เร่งการสร้างคลอโรฟิลล์ของใบ พืชที่ได้รับปุ๋ยไนโตรเจนจะมีลักษณะใบสีเขียวจนถึงเขียวเข้ม ใช้น้ำมากในระยะต้นอ่อนจนถึงระยะเติบโต ใช้น้ำกับพืชทุกชนิด แต่สำคัญมากสำหรับพืชที่ให้ใบเป็นผลผลิต เช่น ผักต่างๆ

(2) ธาตุอาหารฟอสฟอรัส เป็นส่วนผสมของปุ๋ยในรูปสารประกอบ ได้แก่ P_2O_5 ผลการวิเคราะห์ มีธาตุอาหารฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์เท่ากับ 0.26 เปอร์เซ็นต์ ทำหน้าที่เร่งการเจริญเติบโตของราก หัว ลำต้น ดอก และผล ปุ๋ยสูตรนี้จะใช้น้ำมากในระยะต้นอ่อนจนถึงเจริญเติบโตเต็มที่ มักใช้ในพืชทุกชนิด และทุกระยะ

(3) ธาตุอาหารโพแทสเซียม (DA; mg/kg)เป็นส่วนผสมของปุ๋ยในรูปสารประกอบ ได้แก่ KCl , KNO_3 , K_2SO_4 และ $\text{K}_2\text{SO}_4 \cdot 2\text{MgSO}_4$ ผลการวิเคราะห์ มีธาตุอาหารโพแทสเซียมเท่ากับ

0.98 ทำหน้าที่ช่วยในการสังเคราะห์แป้ง และน้ำตาล ปุ๋ยสูตรนี้จะใช้มากในระยะก่อนการเก็บเกี่ยวของพืชในกลุ่มที่ให้ราก หัว ดอก และผล

6) ติดตามประเมินผล ทุก 1 เดือนในพื้นที่นาข้าวและสวนลำไย สวนหัวหอม และแปลงเกษตรของกลุ่มเกษตรกรภายในชุมชน ในการทำปุ๋ยหมัก เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตร เพื่อลดต้นทุนการผลิต และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

7) การประชุมการประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลการดำเนินงาน โครงการแผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน รายงานความก้าวหน้าโครงการด้านกลุ่มเกษตรกรในชุมชน เรื่อง การผลิตปุ๋ยจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

ผู้เข้าร่วมประชุมการประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลการดำเนินงาน โครงการแผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน

- (1) องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำบ่อหลวง
- (2) เทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา
- (3) เทศบาลตำบลออนใต้
- (4) เทศบาลตำบลสันผักหวาน กลุ่มประติมากรรมดินเผาบ้านป่าตาล
- (5) เทศบาลตำบลบ้านปาง
- (6) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทราย
- (7) องค์การบริหารส่วนตำบลท่าวังพร้าว

การดำเนินงานการประชุมการประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลการดำเนินงาน โครงการแผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน

7.1) รายงานความก้าวหน้าโครงการผลิตปุ๋ยจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร มีรายละเอียดดังนี้

1) ทำไมต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนตำบลน้ำบ่อหลวงทำปุ๋ยอินทรีย์ โครงการผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ในตำบลน้ำบ่อหลวงมีเศษของเหลือจากภาคการเกษตรมาก เช่น ฟางข้าว ชังข้าวโพด เปลือกถั่วเหลือง ใบลำไย เกษตรกรเผาเศษของเหลือใช้ทางการเกษตรทิ้งโดยเปล่าประโยชน์ ส่งผลกระทบต่อมลภาวะทางอากาศ ทำให้ดินเสื่อมคุณภาพขาดความอุดมสมบูรณ์ การทำการเกษตรแต่ละครั้ง

เกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมีเป็นจำนวนมากเพื่อเพิ่มผลผลิตและเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ชุมชนได้มีการวิพากษ์หาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลน้ำบ่อหลวงได้เสนอแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าว ด้วยการนำเศษของเหลือทางการเกษตรใช้มาผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อนำไปใช้ในไร่นาสวน ลดการใช้ปุ๋ยเคมี ลดต้นทุนการผลิต ปรับปรุงบำรุงดินให้ดินขึ้น

2) ก่อนและหลังการใช้ปุ๋ยอินทรีย์

ก่อนเข้าร่วมโครงการไม่ให้ความสำคัญกับเศษของทางการเกษตร และ จะเผาเศษของเหลือทางการเกษตรทิ้ง ในช่วงการผลิตใช้ปุ๋ยเคมีเป็นจำนวนมากเพื่อเร่งการเจริญเติบโตและเพิ่มปริมาณผลผลิต ต้นทุนสูง ผลิตบางปีไม่คุ้มค่ากับการลงทุน การใช้ปุ๋ยเคมีนานติดต่อกันหลายปีดินมีความเป็น กรด ดินแข็ง การไถพรวนยาก

หลังเข้าร่วม โครงการผมได้ให้ความสำคัญกับเศษวัสดุของเหลือทางการเกษตรมีประโยชน์และคุณค่าเป็นอย่างมาก ช่วยปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ ช่วยปรับสภาพดินให้มีความเป็นกลาง ช่วยลดต้นทุนการผลิต ต้นพืชแข็งแรง ลดปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชได้ในระดับเป็นที่น่าพอใจ ลดการใช้สารเคมีป้องกัน โรคและแมลง

3) การทำปุ๋ยอินทรีย์ของที่นี่ถือเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้เกษตรกรในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

เกิดจากชุมชนเริ่มตระหนักถึงปัญหาในชุมชน เกิดการรวมกลุ่มวิพากษ์ปัญหาที่เกิดขึ้น ชุมชนจะเกิดความเข้มแข็ง สามารถลดการใช้ปุ๋ยอินทรีย์จากภายนอก เกิดการพึ่งพาตนเอง ลดปัญหามลพิษภายในชุมชน นำไปสู่ปัญหาหลักสำคัญในประเทศอาเซียน เช่น ประเทศอินโดนีเซีย เกิดปัญหาหมอกควันจากไฟไหม้ป่า เมื่อมลพาลดลงจะทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความสุข และความยั่งยืนทางการเกษตรของชุมชน

4) สิ่งที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรชุมชนตำบลน้ำบ่อหลวง

กลุ่มได้นำปุ๋ยอินทรีย์ไปใช้ในนาข้าว สวนลำไย พืชผักสวนครัว และพืชอื่น พืชให้ผลผลิตดี ต้นพืชมีความแข็งแรงทนต่อการเข้าทำลายของโรคและแมลงศัตรูพืช และได้นำตัวอย่างปุ๋ยไปตรวจวิเคราะห์หาปริมาณธาตุอาหารพืช เพื่อพัฒนาปุ๋ยอินทรีย์ให้ได้มาตรฐาน ช่วยปัญหาการเผาผลได้เป็นที่พอใจ

8) สรุปผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน โดยมีกระบวนการ 8 ขั้นตอนดังนี้ 1)ฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรต้นแบบ 2)การให้ความรู้ (Catching) เป็นการให้ความรู้ในเรื่องของการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่3) การฝึกอบรม (Training) ให้แก่ผู้นำชุมชน และเกษตรกรในตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่4) สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยการผลิตอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรต้นแบบ 5) ตรวจสอบมาตรฐานปุ๋ยอินทรีย์โดยคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผลการวิเคราะห์ธาตุอาหาร มีรายละเอียดดังนี้6) ติดตามประเมินผล ทุก 1 เดือน7) รายงานความก้าวหน้าโครงการผลิตปุ๋ยจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร8) สรุปผลการดำเนินงาน

5.3 ผลการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน

5.3.1 ธาตุอาหารจากปุ๋ย ช่วยทำให้ทรัพยากรดินมีความอุดมสมบูรณ์ และต่อยอดสู่การเกษตรแบบยั่งยืนผลการวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังนี้

(1) ธาตุอาหารไนโตรเจน เป็นส่วนผสมของปุ๋ยในรูปสารประกอบในรูป ได้แก่ $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$, $\text{CO}(\text{NH}_2)_2$, NH_4NO_3) ผลการวิเคราะห์ มีธาตุอาหารไนโตรเจน เท่ากับ 1.51 ทำหน้าที่บำรุงใบ เร่งการเจริญเติบโตทางใบ เร่งการสร้างคลอโรฟิลล์ของใบ พืชที่ได้รับปุ๋ยไนโตรเจนจะมีลักษณะใบสีเขียวขึ้นจนถึงเขียวเข้ม ใช้มากในระยะต้นอ่อนจนถึงระยะเติบโต ใช้กับพืชทุกชนิด แต่สำคัญมากสำหรับพืชที่ให้ใบเป็นผลผลิต เช่น ผักต่างๆ

(2) ธาตุอาหารฟอสฟอรัส เป็นส่วนผสมของปุ๋ยในรูปสารประกอบ ได้แก่ P_2O_5 ผลการวิเคราะห์ มีธาตุอาหารฟอสฟอรัสเท่ากับ 0.26 ทำหน้าที่เร่งการเจริญเติบโตของราก หัว ลำต้น ดอก และผล ปุ๋ยสูตรนี้จะใช้มากในระยะต้นอ่อนจนถึงเจริญเติบโตเต็มที่ มักใช้ในพืชทุกชนิด และทุกระยะ

(3) ธาตุอาหาร โพแทสเซียม (DA; mg/kg)เป็นส่วนผสมของปุ๋ยในรูปสารประกอบ ได้แก่ KCl , KNO_3 , K_2SO_4 และ $\text{K}_2\text{SO}_4 \cdot 2\text{MgSO}_4$ ผลการวิเคราะห์ มีธาตุอาหารโพแทสเซียมเท่ากับ 0.98 ทำหน้าที่ช่วยในการสังเคราะห์แป้ง และน้ำตาล ปุ๋ยสูตรนี้จะใช้มากในระยะก่อนการเก็บเกี่ยวของพืชในกลุ่มที่ให้ราก หัว ดอก และผล

จะเห็นได้ว่าการผลิตปุ๋ยจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ซึ่งจะเป็นตัวช่วยสร้างให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูกและเกิดการต่อยอดสู่เกษตรกรยั่งยืนในอนาคต

5.3.2 ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางอากาศจากการเผาของเหลือทางการเกษตร ลดการใช้ปุ๋ยเคมีจากเดิมใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยครัวเรือนละ 20 กระสอบต่อเดือน ลดลงเหลือเพียง 5-10 กระสอบต่อเดือนและลดต้นทุนการผลิตจากการใช้ปุ๋ยเคมี มาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ซึ่งใช้เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาผลิตเป็นปุ๋ยอินทรีย์

5.4 กลยุทธ์ความสำเร็จของการพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน

จากข้อ 5.1 และ 5.3 จะได้ข้อสรุปแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนน้ำบ่อหลวง คือ

5.4.1 การลดการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน ทำให้มลพิษทางอากาศลดลง

5.4.2 การใช้เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรไปทำปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งประเทศในกลุ่มอาเซียนได้ใช้แนวทางนี้เช่นกัน เช่น ประเทศเวียดนาม และฟิลิปปินส์

5.4.3 การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อให้ทรัพยากรดินมีความอุดมสมบูรณ์ และต่อ ยอดความยั่งยืนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.4.5 คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีปริมาณสารเคมีในร่างกายลดลง โดยการลดการใช้สารเคมี และหันมาใช้เกษตรอินทรีย์ทดแทน

5.5 ข้อเสนอแนะในการสร้างแผนเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

จากการประเมินผลแผนการเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียนปรากฏว่าแผนการเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียนควรมีการปรับปรุงดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.5.1 การตั้งเป้าหมายในอนาคต เช่น การตั้งเป้าหมายการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในชุมชนจำนวน 1 ตัน ซึ่งปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้ต้องได้มาตรฐานระดับอาเซียน โดยอาจจะแบ่งกลุ่มเกษตรกร เพื่อวัตถุประสงค์การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือการปรับใช้ปุ๋ยอินทรีย์โดยตรง

5.5.2 การทำปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อการทำเกษตรอินทรีย์ในชุมชน ให้เกิดการต่อยอดสู่การเกษตรที่ยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนอื่น ๆ สนใจจนเกิดการขยายต้นแบบ

การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนผู้ 7 จังหวัดภาคเหนือตอนบน อันได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่
จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และ จังหวัดพะเยา

